

Polski — Polska

0164

Witaj
w pracy!

TWOJE PRAWA, MOŻLIWOŚCI
I OBOWIĄZKI JAKO NOWEJ OSOBY
NA SZWEDZKIM RYNKU PRACY

Annika Creutzer

WITAJ W PRACY!

Twoje prawa, możliwości i obowiązki
jako nowej osoby na szwedzkim rynku pracy

tekst: Annika Creutzer

Wstęp

Nowa praca to o wiele więcej niż tylko wynagrodzenie. To koledzy z pracy i możliwość, by stać się częścią wspólnoty. To droga naprzód. Po pierwszej pracy łatwiej jest przejść do innych zajęć i kształcić się dalej.

To także bezpieczeństwo, które dają ubezpieczenia związane z zatrudnieniem. Bezpieczeństwo to jest o wiele większe, jeśli w miejscu zatrudnienia obowiązuje układ zbiorowy pracy. Układ zbiorowy pracy daje także bezpieczeństwo na przyszłość w formie emerytury. Z tej książki dowiesz się, czym jest układ zbiorowy pracy.

Osoby nowe na szwedzkim rynku pracy muszą dowiedzieć się wielu rzeczy. Niniejsza książka ma Ci w tym pomóc i ułatwić zrozumienie związku między wynagrodzeniem, ubezpieczeniami i emeryturą. Wiedza na temat emerytur pozwoli Ci także podejmować mądre decyzje.

Być może jesteś jedną z tysięcy osób, które przybyły tu jako uchodźcy i teraz zaczynają pracować. A może jesteś osobą młodą i z tego powodu nową na rynku pracy. Każdy ma swoje miejsce i wszyscy mają takie same prawa, możliwości i obowiązki.

Dla nas wszystkich ważna jest możliwość otrzymania pracy przez Ciebie i wszystkich pozostałych. Gdy wiele osób pracuje i rozwija gospodarkę kraju, jest to korzystne dla całego społeczeństwa. W ten sposób Szwecja staje się krajem bogatym na wiele sposobów.

DLA

łatwiejszego zrozumienia zasad obowiązujących w różnych sytuacjach życiowych informacje szczególnie ważne umieszczono na różowym tle.

WIELE

nowych miejsc pracy pojawia się w szkołach oraz placówkach opieki zdrowotnej i społecznej. Są one objęte układami zbiorowymi pracy dla jednostek prowadzonych przez samorządy gminne, wojewódzkie i regionalne. Na zielonym tle podano odrębne informacje wyjaśniające zasady, które dotyczą osób zatrudnionych w jednej z tych jednostek.

Spis treści

	Str.
1. Znalazłeś pracę	5
2. Jesteś ubezpieczony	14
3. Pracując, oszczędzasz na emeryturę	17
4. Dzieci a praca	23
5. Ochrona na wypadek śmierci	25
6. Gdy się zestarzejesz	26
7. Dobrze jest wiedzieć	28

I.

Znalazłeś pracę

Umowa o pracę

Gdy znajdziesz zatrudnienie, otrzymujesz umowę o pracę. W umowie o pracę podpisanej przez Ciebie i pracodawcę powinny znaleźć się następujące informacje:

- Nazwa pracodawcy
- Adres i numer ewidencyjny zakładu pracy
- Dzienny lub tygodniowy czas pracy
- Przysługujące Ci wynagrodzenie
- Wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych lub pracę nocną oraz w niedziele i święta
- Twoje obowiązki służbowe
- Ewentualne potrącenia za wyżywienie i mieszkanie
- Okres wypowiedzenia
- Forma zatrudnienia
- Data rozpoczęcia i zakończenia pracy (jeśli będziesz pracować przez określony czas)
- Zasady dotyczące urlopu, na przykład liczba dni wolnych

Forma zatrudnienia to ważna informacja. Określa, jak jesteś zatrudniony. Zatrudnienie może być **na czas nieokreślony**. Mówi się wtedy także, że masz stałe zatrudnienie lub stałą pracę. Obowiązują wtedy specjalne zasady dotyczące wypowiedzenia umowy przez pracodawcę albo przez Ciebie. Prawo, które obowiązuje we wszystkich zakładach pracy nosi nazwę ustawy o ochronie zatrudnienia [LAS]. Mogą też istnieć układy zbiorowe pracy, które określają warunki zatrudnienia. Więcej informacji o układach zbiorowych pracy znajdziesz w dalszej części tego rozdziału.

ZAWSZE ZADBAJ

o to, by otrzymać umowę o pracę na piśmie!

W przeciwnym razie możesz zostać oszukany zarówno pod względem zakresu obowiązków, jak i wynagrodzenia.

Zatrudnienie może też być na czas określony. Są różne formy takiego zatrudnienia:

- **Ogólne zatrudnienie na czas określony [AVA].** Otrzymujesz informację, którego dnia zaczynasz pracę i kiedy ją kończysz. Jeśli przychodzisz do pracy i pracujesz na godziny w razie potrzeby, mówi się wtedy o zatrudnieniu na godziny. Możesz też zostać zatrudniony na pojedyncze dni. Zachowuj wszystkie specyfikacje wynagrodzenia (informacje o wynagrodzeniu, które otrzymujesz co miesiąc od pracodawcy). Gdy zachorujesz i będzie Ci przysługiwać zasiłek, może zająć konieczność wykazania przepracowanego czasu w Kasie Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan].
- **Zastępstwo.** Otrzymujesz informację, kiedy zaczynasz pracę, kogo zastępujesz i kiedy kończy się zastępstwo. Zastępstwo może czasem ulec przedłużeniu, jeśli zastępowana przez Ciebie osoba z jakiegoś powodu dłużej nie wraca do pracy.
- **Zatrudnienie sezonowe.** Otrzymujesz informację, kiedy zaczynasz i kończysz pracę, która z jakiegoś powodu trwa tylko przez pewien czas. Zatrudnienie kończy się wraz z upływem sezonu. Często ma ono związek z porą roku, na przykład może to być praca w charakterze ratownika na kąpielisku albo praca przy odśnieżaniu.
- **Zatrudnienie na okres próbny.** Zatrudnienie na okres próbny może trwać maksymalnie sześć miesięcy i wykonujesz wtedy pracę, którą masz otrzymać na stałe po zakończeniu próby. W okresie próbnym możesz otrzymać wypowiedzenie, co odbywa się zgodnie ze specjalnymi zasadami. Jeśli nie dostaniesz wypowiedzenia, zatrudnienie na okres próbny zamienia się automatycznie w zatrudnienie na stałe.
- **Masz ponad 67 lat.** Pracodawca może wtedy zaproponować Ci specjalną umowę, która nie musi być zgodna z zasadami stałego zatrudnienia.

Czas pracy

W umowie o pracę powinien być określony Twój czas pracy. W przypadku zatrudnienia na pełny etat jest to zwykle 35 – 40 godzin tygodniowo. Zatrudnienie na niepełny etat może być wyrażone jako procent pełnego etatu, na przykład 80 albo 50 procent. Może być też określone pewną liczbą godzin lub dni tygodniowo albo miesięcznie.

To, ile wolno pracować na dobę, na tydzień albo na rok, reguluje ustawa. Zawiera ona także zasady dotyczące przerw w pracy i odpoczynku. Należy Ci się na przykład czas na posiłek oraz określona liczba godzin na sen i czas wolny przed rozpoczęciem następnej zmiany.

Dostajesz wynagrodzenie!

Wynagrodzenie

W umowie o pracę powinno być określone Twoje wynagrodzenie. Możliwe są różne formy wynagrodzenia. Na przykład:

- Stałe wynagrodzenie miesięczne
- Wynagrodzenie godzinowe
- Wynagrodzenie zawierająca część zmienną, przykładowo wynagrodzenie akordowe, prowizję lub premię

Może Ci także przysługiwać prawo do dodatkowego wynagrodzenia za pracę w niedzielę i święta albo w nocy. W Szwecji określa się to jako wynagrodzenie za OB, co jest skrótem oznaczającym niedogodny czas pracy.

W odróżnieniu od wielu innych krajów, w Szwecji nie ma przepisów o wynagrodzeniu minimalnym. Ale w większości zakładów pracy są tak zwane układy zbiorowe pracy. Określone jest wtedy najniższe możliwe wynagrodzenie dla osób na różnych stanowiskach, wykonujących różne obowiązki i będących w różnym wieku. Mówi się wtedy zwykle o **wynagrodzeniu zgodnym z układem zbiorowym**. Nic nie stoi jednak na przeszkodzie, by pracodawca przyznał wyższe wynagrodzenie.

W zakładach bez układu zbiorowego pracy nie ma najniższego dopuszczalnego wynagrodzenia. Pracodawca może ustalić wynagrodzenie na dowolnie niskim poziomie. Więcej informacji o układach zbiorowych pracy znajdziesz w dalszej części tego rozdziału.

Wynagrodzenia są wypłacane zazwyczaj około 25 dnia każdego miesiąca. Wynagrodzenie jest przekazywane na rachunek bankowy, który podałeś pracodawcy.

Wynagrodzenie, które otrzymujesz na swoje konto w banku, jest wynagrodzeniem po opodatkowaniu. Pracodawca potrąca zatem podatek dochodowy, który musisz zapłacić. Jest to tak zwana **zaliczka na podatek dochodowy**. Wysokość podatku potrącanego przez pracodawcę możesz sprawdzić w tabelach podatkowych publikowanych przez Urząd Podatkowy [Skatteverket]. Więcej informacji znajdziesz na stronie skatteverket.se.

Pracodawca ma także obowiązek zapłaty podatku od wypłacanych wynagrodzeń. Są to tak zwane **opłaty pracodawcy**. Opłaty pracodawcy to pieniądze na Twoją emeryturę, świadczenia z tytułu choroby, rodzicielstwa lub utraty zdrowia w pracy oraz podatek odprowadzany na rzecz państwa. Jeśli urodziłeś się przed 1952 rokiem (ta data obowiązuje w 2018 roku), opłaty pracodawcy są niższe. Dla pracodawcy tańsze jest zatem zatrudnienie osoby starszej.

Układ zbiorowy pracy

W większości zakładów pracy w Szwecji obowiązuje układ zbiorowy pracy. Jest to porozumienie między pracodawcą a pracownikami dotyczące wynagrodzeń i warunków zatrudnienia. Warunki te dotyczą wszystkich pracowników – całej załogi. Układy te są podpisywane przez organizacje pracodawców i związki zawodowe zrzeszające pracowników.

Większość zawodów ma swój związek. To, do jakiego związku możesz należeć, zależy od miejsca pracy, rodzaju wykonywanej pracy i posiadanego wykształcenia. Związki zawodowe są też nazywane syndykatami lub po prostu związkami.

WSZYSCY

pracownicy sektora publicznego mają układ zbiorowy pracy. Istnieje układ obejmujący wszystkich zatrudnionych w jednostkach prowadzonych przez samorządy gminne i wojewódzkie oraz układ obejmujący wszystkich pracowników administracji państwowej.

WIĘKSZOŚĆ

osób zatrudnionych przez pracodawców prywatnych również ma układ zbiorowy pracy. Na prywatnym rynku pracy jest wiele różnych układów zbiorowych pracy, w tym dwa największe. Jeden dla osób nazywanych pracownikami umysłowymi i jeden dla osób określanych jako pracownicy fizyczni. Jeśli pracujesz w sektorze prywatnym, możesz zapytać w związku zawodowym, gdzie płac lub pracodawcę, który układ dotyczy Ciebie.

Tylko osoby należące do związku mają możliwość wpływania na kwestie, które będą podnoszone przez związek podczas kolejnych negocjacji. Na przykład może to być postulat podwyższenia wynagrodzeń lub wydłużenia urlopu. Jeśli jesteś członkiem związku zawodowego, opłacasz składkę związkową, która daje Ci szereg korzyści, na przykład tańsze ubezpieczenia lub możliwość uczestnictwa w szkoleniach.

Centralny układ zbiorowy pracy obowiązuje w całym kraju. Jest on podstawą dla lokalnego układu zbiorowego pracy. Układ lokalny może zawierać dodatkowe świadczenia, na przykład nieodpłatną odzież roboczą albo zasady dotyczące ustalania harmonogramu czasu pracy.

Układ zbiorowy pracy daje Ci więcej niż wymaga prawo, na przykład jeśli chodzi o emeryturę czy świadczenia chorobowe. Może też zapewniać ubezpieczenia, których nie ma w zakładach pracy bez układu zbiorowego.

Układ zbiorowy pracy obowiązujący w Twoim zakładzie zawiera także zasady dotyczące poniższych kwestii:

- Formy zatrudnienia
- Wynagrodzenia i inne wypłaty
- Czas pracy
- Dni wolne oprócz ustawowego urlopu
- Wypowiedzenie
- Twoja emerytura z pracowniczego programu emerytalnego

Obejmuje też ubezpieczenia z tytułu:

- Zachorowania
- Wypadku lub uszczerbku na zdrowiu
- Utraty pracy

Ubezpieczenia objęte układem zbiorowym pracy noszą nazwę ubezpieczeń z tytułu układu zbiorowego. Pracodawca dokonuje wpłat na Twoją emeryturę z pracowniczego programu emerytalnego i na różne ubezpieczenia. Więcej na ten temat możesz przeczytać w rozdziale 3.

STRONAMI

negocjującymi układ zbiorowy pracy dla jednostek prowadzonych przez samorządy gminne, wojewódzkie i regionalne są: Związek Szwedzkich Samorządów Gminnych i Wojewódzkich [Sveriges Kommuner och Landsting, SKL] będący pracodawcą podpisującym układy zbiorowe pracy z centralnymi organizacjami związkowymi zrzeszającymi ponad 1,1 miliona pracowników jednostek prowadzonych przez samorządy gminne, wojewódzkie i regionalne. SKL to największa organizacja pracodawców w Szwecji. Analogiczne układy zbiorowe pracy dotyczące spółek gminnych i związków gmin będących członkami Związku Pracodawców Pacta podpisuje Pacta.

Największym związkiem zawodowym jest Kommunal, który ma pół miliona członków. Inne duże związki zawodowe to Vårdförbundet i Vision. Jest też Akademikeralliansen, który reprezentuje 17 związków absolwentów wyższych uczelni należących do Saco.

JEŚLI

w Twoim zakładzie pracy nie ma układu zbiorowego pracy, ważne jest, abyś dowiedział się, jakie zasady Cię dotyczą. Czy jesteś ubezpieczony? Jakie świadczenie otrzymasz w razie zachorowania? Czy firma odprowadza składki na Twoją emeryturę? Firmy, które chcą ponosić jak najniższe koszty, mogą o to nie dbać. I to Ty poniesiesz koszty w razie wypadku lub choroby, a w przyszłości będziesz mieć niższą emeryturę.

Wypowiedzenie

Jeśli masz stałe zatrudnienie, pracodawca nie może Cię zwolnić bez powodu. Ustawa o ochronie zatrudnienia [LAS] zawiera przepisy określające, kiedy możesz stracić pracę i w jaki sposób pracodawca może Cię zwolnić. Ustawa LAS dotyczy pracowników do ukończenia 67 lat. Możesz zostać zwolniony w przypadku **braku pracy**. Może to być spowodowane tym, że firma osiąga słabe wyniki i nie ma pracy dla wszystkich albo likwidacją Twojego stanowiska w związku z reorganizacją lub zmianą profilu działalności.

Możesz też zostać zwolniony z **powodów osobistych**. Może się tak stać, gdy nie zachowujesz się właściwie, często się spóźniasz albo nie wykonujesz swoich obowiązków. Ale wtedy musisz najpierw otrzymać upomnienia i zwykle sprawdza się też, czy można Cię przenieść na inne stanowisko.

Jeśli pracodawca jest zmuszony do zwalniania pracowników z powodu braku pracy, powinno się to odbywać w określonej kolejności. W skrócie można powiedzieć, że obowiązuje zasada „ostatni przyszedł – pierwszy odchodzi”. Osoby, które były zatrudnione najkrócej, odchodzą jako pierwsze. Możliwe są jednak wyjątki, gdy są pracownicy, którzy mają potrzebne przedsiębiorstwu kwalifikacje i wiedzę.

Ustawa LAS reguluje także długość okresu wypowiedzenia. Okres wypowiedzenia to czas, w którym pracujesz i otrzymujesz wynagrodzenie, mimo że zostałeś zwolniony. Okres wypowiedzenia wynosi co najmniej jeden miesiąc. Jeśli istnieje układ zbiorowy pracy, mogą obowiązywać dłuższe okresy wypowiedzenia. W takim przypadku na długość tego okresu może także wpływać Twój wiek.

Jeśli chcesz odejść z pracy, możesz też sam złożyć wypowiedzenie, na przykład aby zmienić pracę albo przeprowadzić się do innego miasta. Obowiązują wtedy określone zasady, które mówią, ile miesięcy naprzód musisz złożyć wypowiedzenie, aby odejść z określonym dniem. Zazwyczaj musisz pracować przez cały okres wypowiedzenia.

Jeśli utracisz pracę

Gdy masz pracę, dobrze jest pomyśleć o tym, co może się stać z Twoimi finansami w razie utraty pracy. Dobrym sposobem na zabezpieczenie się jest przystąpienie do funduszu dla bezrobotnych.

Gdy jesteś członkiem funduszu dla bezrobotnych, możesz dostawać pieniądze, które pomogą Ci utrzymać się do czasu znalezienia nowej pracy. Wypłata z funduszu dla bezrobotnych stanowi pewną część Twojego wynagrodzenia. Przez pierwsze 100 dni otrzymasz 80 procent swojego wynagrodzenia, ale nie więcej niż 910 koron dziennie. Następnie będziesz otrzymywać 70 procent, ale nie więcej niż 760 koron dziennie.

Istnieje blisko 30 funduszy dla bezrobotnych dla różnych branż i zawodów. Jeśli nie wiesz, który fundusz dla bezrobotnych jest odpowiedni dla Ciebie, możesz skontaktować się ze swoim związkiem zawodowym albo odwiedzić stronę a-kassa.net lub stronę Urzędu Pracy [Arbetsförmedlingen], arbetsformedlingen.se/a-kassa, gdzie znajdziesz informacje po szwedzku i w dwunastu innych językach.

Jeśli jesteś członkiem związku zawodowego, prawdopodobnie należysz także do funduszu dla bezrobotnych. Związki zawodowe i fundusze dla bezrobotnych współpracują ze sobą. Jednak aby należeć do funduszu dla bezrobotnych, nie musisz być członkiem związku. Gdy przystąpisz do funduszu, musisz opłacać składkę, zwykle nieco powyżej 100 koron miesięcznie.

Aby otrzymać zasiłek z tytułu bezrobocia, musisz zarejestrować się w Urzędzie Pracy i być gotowym do podjęcia pracy. Pieniądze wypłaca Twój fundusz dla bezrobotnych.

Jeśli nie należysz do funduszu dla bezrobotnych, możesz otrzymać zasiłek podstawowy. Musisz mieć wtedy ukończone 20 lat, a kwota zasiłku podstawowego wynosi maksymalnie 365 koron dziennie. Zasiłek z funduszu dla bezrobotnych i zasiłek podstawowy są wypłacane przez maksymalnie 300 dni. Jeśli masz dzieci w wieku poniżej 18 lat, przysługuje Ci więcej dni z zasiłkiem.

Dni wolne

Urlop

Wszyscy pracujący mają prawo do urlopu. Nie możesz jednak wziąć urlopu w dowolnym wybranym przez siebie terminie. Musisz złożyć **wniosek o urlop** u pracodawcy. Pracodawca może odmówić, czyli odrzucić wniosek, jeśli Twój urlop nie da się pogodzić z pracą, którą trzeba wykonać albo z urlopami innych pracowników. Jeśli pracodawca wyrazi zgodę, mówi się, że udzielono Ci urlopu.

Zgodnie z **ustawą o urlopach** masz prawo do czterech tygodni nieprzerwanego urlopu (urlop zasadniczy) w okresie od czerwca do sierpnia. Umowa o pracę może też jednak zawierać pewne wyjątki. Może tak być na przykład, gdy wykonujesz pracę, która odbywa się głównie latem.

Urlop to zwykle pewna liczba dni wolnych. W okresie tym otrzymujesz **wynagrodzenie urlopowe**. Jeśli jednak masz pracę, która trwa krócej niż trzy miesiące, dni urlopu mogą zostać zastąpione pieniędzmi – otrzymujesz wtedy **ekwiwalent za urlop**.

Jeśli jesteś zatrudniony, nie dostajesz wynagrodzenia za dni Twojego urlopu, ale otrzymujesz wynagrodzenie urlopowe, które jest mniej więcej takie samo jak wynagrodzenie zasadnicze. Mówi się wtedy, że masz płatny urlop.

Zgodnie z ustawą o urlopach wszyscy zatrudnieni mają prawo do 25 dni urlopu. W zakładach pracy, w których obowiązuje układ zbiorowy pracy, możesz mieć prawo do urlopu dłuższego niż 25 dni.

UKŁAD ZBIOROWY PRACY DLA

pracowników jednostek prowadzonych przez samorządy gminne i wojewódzkie daje więcej dni urlopu osobom starszym.

Wiek	– 39 lat	40–49 lat	50 lat–
Dni urlopu	25	31	32

Niepełny etat

Oniepełnym etacie mówimy wtedy, gdy nie pracujesz na cały etat. Może to być spowodowane faktem, że Twoje stanowisko wymaga pracy tylko na część etatu. Może to też wynikać z Twojej własnej decyzji o zmniejszeniu wymiaru czasu pracy z pełnego etatu. Praca na niepełny etat przez długi czas wpływa nie tylko na wynagrodzenie. Może także utrudnić zmianę obowiązków służbowych albo doksztalcenie, co może prowadzić do utraty szansy na ciekawszą pracę i lepsze zarobki.

W Szwecji na część etatu pracuje znacznie więcej kobiet niż mężczyzn. Powodów jest wiele. Praca kobiet na niepełny etat jest także w dużym stopniu jedną z głównych przyczyn tego, że kobiety mają niższe zarobki i emerytury.

Jeśli chcesz zwiększyć lub zmniejszyć swój wymiar czasu pracy, musisz porozmawiać z pracodawcą. Czasami trzeba złożyć wniosek na specjalnym formularzu. Zrób to z odpowiednim wyprzedzeniem! Zmiana Twojego czasu pracy może mieć na przykład wpływ na harmonogram i obowiązki służbowe innych osób. Jeśli początkowo pracowałeś w większym wymiarze godzin albo na cały etat, a następnie skróciłeś swój czas pracy, masz prawo powrotu do takiego wymiaru czasu pracy, na jaki zostałeś zatrudniony.

Skrócony czas pracy dla rodziców

Jeśli urodzi Ci się dziecko, masz prawo do urlopu rodzicielskiego. Więcej informacji na ten temat znajdziesz w rozdziale 4.

Zgodnie z ustawą o urlopach rodzicielskich masz także prawo do zmniejszenia swojego wymiaru czasu pracy o jedną czwartą do ukończenia przez dziecko ośmiu lat. Niektóre układy zbiorowe pracy przewidują wyższą granicę wieku dziecka, często do dwunastu lat. Gdy pracujesz osiem godzin dziennie, masz więc prawo skrócić czas pracy do sześciu godzin. Wynagrodzenie zostaje wtedy obniżone w takim samym stopniu. W dowolnym wybranym przez Ciebie momencie masz prawo wrócić do takiego wymiaru czasu pracy, na jaki zostałeś zatrudniony.

Nauka

Możesz mieć prawo wziąć wolne z pracy bez jej utraty, jeśli chcesz się kształcić. Nazywa się to urlopem na naukę. W tym czasie nie otrzymujesz wynagrodzenia.

Wniosek do pracodawcy musisz złożyć z odpowiednim wyprzedzeniem przed rozpoczęciem nauki. Aby mieć prawo do takiego urlopu, musisz najpierw przepracować pewien czas.

Inny powód

Jeśli potrzebujesz wolnego z innego powodu, musisz poprosić o to swojego pracodawcę. To pracodawca decyduje o tym, czy da Ci wolne czy nie. Zwykle za czas nieobecności w pracy zostanie Ci odliczona część wynagrodzenia.

2. Jesteś ubezpieczony

Jeśli zachorujesz

Jeśli jesteś chory i nie możesz pracować, możesz zamiast wynagrodzenia otrzymywać rentę. Nie wystarczy tylko być chorym lub odnieść uraz, wymagana jest także **niezdolność do pracy** – oznacza to, że nie możesz pracować. W języku codziennym mówi się, że jesteś na **zwolnieniu chorobowym**. Niezdolność do pracy zależy także od rodzaju wykonywanej przez Ciebie pracy. Katar może nie przeszkadzać w prowadzeniu ciężarówky, ale jeśli pracujesz w opiece zdrowotnej, nie możesz w tym stanie przychodzić do pracy i musisz iść na zwolnienie.

Twoja niezdolność do pracy nie musi być całkowita. Rentę możesz otrzymać za jedną czwartą, połowę albo trzy czwarte niezdolności do pracy. W przypadku połowicznej niezdolności do pracy pracujesz połowę zwykłego czasu pracy i otrzymujesz połowę renty.

Jeśli z powodu zwolnienia chorobowego nie ma Cię w pracy dłużej niż tydzień, musisz przedstawić pracodawcy **zaświadczenie lekarskie**. Zaświadczenie wystawia lekarz, który Cię badał. Pracodawca ma także prawo zażądać zaświadczenia wcześniej, jeśli na przykład wcześniej byłeś wielokrotnie nieobecny przez krótszy czas.

Gdy zachorujesz i jesteś na zwolnieniu chorobowym, otrzymujesz świadczenie chorobowe. Na świadczenie to składa się zasiłek chorobowy z Kasy Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan] i wynagrodzenie chorobowe, które możesz otrzymywać od pracodawcy. Możesz też dostawać od pracodawcy wynagrodzenie chorobowe określone w układzie zbiorowym pracy, co może mieć duże znaczenie dla Twoich finansów w razie choroby.

ODWIEDŹ

stronę informacji o odszkodowaniach [Ersättningskollen], ersättningskollen.se, gdzie łatwo obliczysz, ile pieniędzy otrzymasz, gdy zachorujesz.

Jeśli jesteś na zwolnieniu chorobowym dłużej niż rok, możesz otrzymać rentę z Kasy Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan], a jeśli obejmuje Cię układ zbiorowy pracy, otrzymasz dodatkową rentę. Więcej informacji otrzymasz w dziale płac albo w Kasie Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan].

Jeśli nie możesz pracować przez długi czas, być może na zawsze, możesz otrzymać z Kasy Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan] **rentę z tytułu ograniczenia aktywności albo zwykłą rentę**. Wysokość tych rent zależy od Twoich wcześniejszych zarobków.

Jeśli masz mniej niż 30 lat, otrzymasz rentę z tytułu ograniczenia aktywności, a jeśli masz więcej niż 30 lat, ale mniej niż 65 lat, otrzymasz zwykłą rentę. Obie renty mogą zostać przyznane w wysokości $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ lub pełnego świadczenia, zależnie od tego, jaki jest Twój stopień niezdolności do pracy. Jeśli obejmuje Cię układ zbiorowy pracy, oprócz świadczenia z Kasy Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan] otrzymasz dodatkowe pieniądze. Jeśli chcesz dowiedzieć się więcej, skontaktuj się ze swoim związkiem zawodowym albo działem płac.

Pomoc w powrocie do pracy

Zgodnie z prawem, w razie **zachorowania albo utraty zdrowia w pracy**, Twój pracodawca musi Ci udzielić pomocy w powrocie do pracy. Jako utratę zdrowia w pracy traktuje się wypadki przy pracy, wypadki w drodze do i z pracy albo w podróży służbowej, a także zachorowania lub choroby zakaźne, których nabawisz się w pracy.

Pracodawca otrzymuje pomoc od Kasy Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan], która może znaleźć różne sposoby udzielenia Ci pomocy.

Jeśli ćwiczysz w celu powrotu do pracy nosi to nazwę rehabilitacji zawodowej. Możesz wtedy otrzymać zasiłek rehabilitacyjny z Kasy Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan]. Jest on wypłacany w tej samej kwocie co zasiłek chorobowy.

WAŻNE

jest, abyś otrzymał jak najszybciej pomoc, gdy potrzebujesz rehabilitacji. Im dłużej przebywasz na zwolnieniu chorobowym, tym trudniej wrócić do pracy. W grę może wchodzić wypadnięcie z grona kolegów z pracy albo brak uczestnictwa w bieżących szkoleniach wymaganych na Twoim stanowisku.

UWAGA!

JEŚLI JESTEŚ OBJĘTY

układem zbiorowym pracy, to w razie utraty zdrowia w pracy możesz otrzymać pomoc w różnych formach. Odwiedź stronę ersattningskollen.se, gdzie dowiesz się, co Ci przysługuje z tytułu układu zbiorowego pracy.

UWAGA!

WSZYSCY PRACOWNICY

zatrudnieni przez samorząd gminny albo wojewódzki mają ubezpieczenie z tytułu utraty zdrowia w pracy, które zapewnia dodatkowe odszkodowanie. Nosi ono nazwę ubezpieczenia na wypadek utraty zdrowia w pracy [Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA-KL]. Fakt utraty zdrowia w pracy musisz zgłosić do towarzystwa ubezpieczeniowego AFA Försäkring. Najłatwiej zrobisz to na stronie afa.se, korzystając ze swojej legitymacji elektronicznej. Może Ci w tym pomóc Twój dział płac.

Niektóre składki związkowe obejmują też ubezpieczenie, które zapewnia dodatkowe odszkodowanie, gdy nie możesz pracować. Sprawdź to w centrali swojego związku albo w zakładzie pracy.

3.

Pracując, oszczędzasz na emeryturę

Na nasze emerytury zarabiamy przez cały okres zatrudnienia. Każdy pracuje na swoje własne świadczenia emerytalne.

PRACA ZAPEWNI

emeryturę na dwa sposoby – w formie emerytury powszechnej i emerytury z pracowniczego programu emerytalnego.

Świadczenia emerytalne, które mogą Ci przysługiwać, są często porównywane do piramidy.

- U jej podstawy znajduje się emerytura powszechna, która jest zagwarantowana ustawowo i wypłacana przez Urząd Emerytalny [Pensionsmyndigheten].
- Pośrodku znajdują się emerytury z pracowniczego programu emerytalnego, które otrzymujesz z tytułu zatrudnienia i które są wypłacane przez towarzystwa ubezpieczeniowe. Emerytura z pracowniczego programu emerytalnego jest często określona w układzie zbiorowym pracy.
- U góry mogą znajdować się Twoje własne oszczędności.

Piramida emerytalna

- Własne oszczędności
- Emerytura z pracowniczego programu emerytalnego, czasami nazywana emeryturą z układu zbiorowego pracy
- Emerytura powszechna, część proporcjonalna do dochodów
- Emerytura powszechna, część składkowa

Emerytura powszechna

Emerytura powszechna to emerytura, którą otrzymasz z Urzędu Emerytalnego [Pensionsmyndigheten]. Składa się ona z trzech części – **emerytury proporcjonalnej do dochodów**, **emerytury składkowej** i **emerytury gwarantowanej**. Gdy pracujesz i otrzymujesz wynagrodzenie, zarabiasz na emeryturę proporcjonalną do dochodów i emeryturę składkową. Tak samo jest, gdy otrzymujesz zasiłek chorobowy, zasiłek wychowawczy albo zasiłek dla bezrobotnych. Emerytura gwarantowana stanowi uzupełnienie dla osób, które miały niskie zarobki i większość osób, które ją otrzymują, zarobiła trochę na emeryturę proporcjonalną do dochodów i emeryturę składkową.

Są pewne warunki, które trzeba spełnić, aby otrzymać emeryturę gwarantowaną, a jeśli będzie ona bardzo niska, istnieje dodatkowe zabezpieczenie – **zasiłek na utrzymanie**.

JEŚLI CHCESZ

dowiedzieć się więcej o emeryturze powszechnej – odwiedź stronę pensionsmyndigheten.se. Możesz też zadzwonić do działu obsługi klienta pod numer 0771-776 776. Dostępne są specjalne numery i godziny, w których można uzyskać pomoc tłumaczy w różnych językach. Pomoc i informacje można otrzymać w biurach obsługi prowadzonych przez Urząd Emerytalny [Pensionsmyndigheten] wspólnie z Kasą Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan] i Urzędem Podatkowym [Skatteverket].

Emerytura proporcjonalna do dochodów

Za każdy przepracowany przez Ciebie rok wpłacana jest kwota w wysokości 16 procent Twojego dochodu stanowiącego podstawę do obliczenia emerytury, który wynosi 93 procent Twojego wynagrodzenia przed opodatkowaniem. Jeśli zarabiasz miesięcznie 20 000 koron przed opodatkowaniem, to na emeryturę przekazywane jest około 3 000 koron, czyli 36 000 koron rocznie.

Emerytura składkowa

Na emeryturę składkową zarabiasz w taki sam sposób jak na emeryturę proporcjonalną do dochodów. Tutaj wpłacana jest kwota wynosząca 2,5 procent Twojego dochodu stanowiącego podstawę do obliczenia emerytury. Jeśli zarabiasz miesięcznie 20 000 koron, to składka wyniesie prawie 500 koron, czyli 6 000 koron rocznie.

Pieniądze te oszczędzasz w funduszach w Urzędzie Emerytalnym [Pensionsmyndigheten]. Możesz wybrać maksymalnie pięć funduszy, które w dowolnym momencie możesz zmieniać nieodpłatnie na stronie pensionsmyndigheten.se.

Nie musisz jednak dokonywać wyboru. Istnieje fundusz o nazwie Săfan dla wszystkich tych osób, które nie chcą dokonać wyboru albo go nie dokonały. Wiele osób wybiera też fundusz Săfan, ponieważ do tej pory osiągał bardzo dobre wyniki.

Więcej informacji na temat funduszy możesz otrzymać w Urzędzie Emerytalnym [Pensionsmyndigheten]. Jeśli chcesz dowiedzieć się więcej o oszczędzaniu w funduszach, możesz to zrobić na stronie fondkollen.se.

W przypadku emerytury proporcjonalnej do dochodów i emerytury składkowej obowiązuje zasada, że emeryturę od dochodów możesz otrzymać w maksymalnej wysokości 42 031 koron miesięcznie (504 375 koron/rok w roku 2018). Nawet jeśli zarobisz więcej, nie otrzymasz emerytury proporcjonalnej do dochodów i emerytury składkowej wyższej niż ta kwota.

Emerytura gwarantowana

Emerytura powszechna obejmuje pewne zabezpieczenie podstawowe – emeryturę gwarantowaną. Jest to, jak wskazuje nazwa, gwarancja, że otrzymasz w ogóle jakąś emeryturę powszechną. Prawo do emerytury gwarantowanej może Ci przysługiwać, jeśli pracowałeś mało, na niepełny etat albo nie pracowałeś wcale. Większość osób otrzymujących emeryturę gwarantowaną ma niewielką ilość środków zgromadzonych na emeryturę proporcjonalną do dochodów i emeryturę składkową. Emerytura gwarantowana jest wypłacana, gdy te dwie ostatnie emerytury łącznie dają mniej niż około 10 000 koron miesięcznie.

Są jednak pewne warunki, które trzeba spełnić, by otrzymać emeryturę gwarantowaną. Aby mieć prawo do **pełnej emerytury gwarantowanej**, trzeba mieszkać w Szwecji przez 40 lat, będąc w wieku od 16 do 65 lat. Aby otrzymać **jakąkolwiek emeryturę gwarantowaną**, trzeba mieszkać w Szwecji przez co najmniej trzy lata przed ukończeniem 65 lat. Jeśli mieszkałeś w którymś z pozostałych krajów UE albo w Norwegii, Islandii, Liechtensteinie lub Szwajcarii, możesz wliczyć spędzony tam czas, aby spełnić powyższy warunek trzech lat. Pomoc w obliczeniu przysługującej Ci emerytury gwarantowanej możesz uzyskać w Urzędzie Emerytalnym [Pensionsmyndigheten].

Jeśli otrzymałeś zezwolenie na pobyt w Szwecji jako **uchodźca albo osoba potrzebująca ochrony**, możesz mieć prawo do wliczenia czasu spędzonego w Twoim kraju ojczystym. W takim przypadku musisz jednak osiedlić się w Szwecji na rok przed ukończeniem 65 lat. Możesz też wliczyć czas spędzony w Szwecji od chwili złożenia wniosku o zezwolenie na pobyt. Jeśli jesteś **imigrantem przybywającym jako krewny**, nie możesz wliczyć lat spędzonych w kraju ojczystym. Jeżeli otrzymujesz emeryturę z innych krajów, może to spowodować obniżenie Twojej emerytury gwarantowanej.

Inne formy pomocy dla emerytów

Oprócz emerytur, po ukończeniu 65 lat możesz mieć prawo do **dodatku mieszkaniowego**. Jeśli masz bardzo niską emeryturę, może Ci też przysługiwać **specjalny dodatek mieszkaniowy**. W przypadku gdy pomimo otrzymywania dodatków mieszkaniowych, nie osiągasz „godziwego poziomu życia”, możesz otrzymać **zasiłek na utrzymanie dla osób starszych**.

Które świadczenia i zasiłki dają emeryturę?

Jeśli jesteś osobą nową na szwedzkim rynku pracy, być może otrzymywałeś różne świadczenia i zasiłki. Niektóre zasiłki dają prawo do emerytury, a inne nie. W pewnych przypadkach zaliczasz czas, który daje Ci prawo do pewnej emerytury gwarantowanej.

Prosta zasada jest taka, że świadczenia i zasiłki, od których płacisz podatek, dają Ci pewną emeryturę proporcjonalną do dochodów i emeryturę składkową.

CO DAJE PRAWO

do szwedzkiej emerytury?

Osoba ubiegająca się o azyl	Brak prawa do szwedzkiej emerytury
Przyznane zezwolenie na pobyt	Prawo do emerytury gwarantowanej
Zapomoga dla bezrobotnych	Nie daje emerytury
Zasiłek na rozwój	Nie daje emerytury
Zasiłek aktywizacyjny	Daje emeryturę
Zasiłek na utrzymanie	Nie daje emerytury
Zasiłek rodzinny	Nie daje emerytury
Zasiłek mieszkaniowy	Nie daje emerytury
Zasiłek wychowawczy	Daje emeryturę
Zasiłek dla bezrobotnych	Daje emeryturę
Zasiłek chorobowy	Daje emeryturę
Renta i renta z tytułu ograniczenia aktywności	Daje emeryturę

Źródło: Moja emerytura/autorka

Okres wychowywania dziecka

Twoja emerytura nie może być niższa tylko dlatego, że masz dzieci. Z tego powodu masz prawo do emerytury za pierwsze cztery lata życia dziecka, tak zwane prawo za okres wychowania dziecka. Ta forma wsparcia przysługuje co roku temu z rodziców, które ma niższy dochód. Istnieją różne sposoby obliczania prawa do emerytury i Urząd Emerytalny [Pensionsmyndigheten] wykorzystuje metodę najkorzystniejszą dla Ciebie.

Jeśli rodzice ubiegają się o azyl, okres wychowywania dziecka liczy się od momentu, gdy jedno z rodziców otrzyma zezwolenie na pobyt aż do ukończenia przez dziecko czterech lat.

Nauka

Jeśli studiujesz w szkole wyższej, na uniwersytecie lub w podobnej uczelni i otrzymujesz pomoc finansową z Centralnej Komisji ds. Pomocy Finansowej dla Osób Pobierających Naukę (CSN), państwo opłaca składkę emerytalną. Będzie to jednak bardzo niska emerytura. Maksymalnie odpowiada ona emeryturze, którą otrzymasz, jeśli zarobisz 35 000 koron w ciągu całego roku.

Emerytura z pracowniczego programu emerytalnego

Emerytura z pracowniczego programu emerytalnego to emerytura, na którą może wpłacać Twój pracodawca. Jeśli pracujesz w jednostce prowadzonej przez samorząd gminny lub wojewódzki albo w jednostce państwowej, emeryturę z pracowniczego programu emerytalnego otrzymasz zawsze. Jeżeli pracujesz u pracodawcy prywatnego, emeryturę z pracowniczego programu emerytalnego otrzymasz prawie zawsze. Dziewięć na dziesięć osób zatrudnionych w Szwecji otrzymuje emeryturę z pracowniczego programu emerytalnego.

JEŚLI

w Twoim zakładzie pracy obowiązuje układ zbiorowy pracy, wiesz że otrzymasz emeryturę z pracowniczego programu emerytalnego.

Są też pracodawcy prywatni, u których nie ma układu zbiorowego pracy, lecz którzy mimo to decydują się na wpłaty na emeryturę z pracowniczego programu emerytalnego.

Wysokość Twojej emerytury z pracowniczego programu emerytalnego zależy od wysokości Twojego wynagrodzenia i liczby przepracowanych lat. Nie ma żadnego znaczenia, czy masz stałe wynagrodzenie miesięczne czy wynagrodzenie godzinowe. Emerytura z pracowniczego programu emerytalnego bazuje na Twoim dochodzie przed opodatkowaniem.

Zazwyczaj co roku wpłacana jest kwota wynosząca 4,5 procent Twojego wynagrodzenia przed opodatkowaniem. Jeśli zarabiasz 20 000 koron, to na Twoją emeryturę z pracowniczego programu emerytalnego jest wpłacana kwota 900 koron. Ale jeśli masz wysokie wynagrodzenie, to otrzymujesz więcej. Granica przebiega na poziomie wynagrodzenia miesięcznego około 39 000 koron (w roku 2018). Od tej części wynagrodzenia, która przewyższa tę kwotę graniczną, na Twoją emeryturę wpłacane jest 30 procent wynagrodzenia.

Obecnie wiele układów zbiorowych pracy przewiduje też dodatkową wpłatę na emeryturę, tak zwaną emeryturę elastyczną. Mogą też istnieć lokalne układy zbiorowe, dzięki którym uzyskasz wyższą emeryturę.

Emerytura z pracowniczego programu emerytalnego ma duże znaczenie dla Twoich finansów, gdy zostaniesz emerytem. Jest tak szczególnie wtedy, gdy wejdziesz na szwedzki rynek pracy na późniejszym etapie życia, w związku z czym nie uzyskasz zbyt wysokiej emerytury powszechnej.

Możesz wybrać, jak chcesz lokować swoje środki – jeśli zechcesz

W ramach każdego układu zbiorowego pracy wskazanych jest szereg towarzystw ubezpieczeniowych, spośród których możesz wybrać. Alternatywy dostępne do wyboru są starannie wyselekcjonowane, a opłaty zostały zredukowane do bardzo niskiego poziomu. Niskie opłaty sprawiają, że więcej pieniędzy zostaje na Twoją emeryturę.

NIE MUSISZ

wybierać! W ramach większości dużych układów zbiorowych pracy są bardzo dobre opcje standardowe, nie musisz więc odczuwać żadnej presji dokonywania wyboru. Możesz czuć się całkowicie bezpieczny.

Jeżeli Twój pracodawca dokonuje wpłat na prywatną emeryturę z pracowniczego programu emerytalnego, również otrzymujesz do wyboru pewną liczbę alternatyw, często mniejszą. Poza tym opłaty są najczęściej wyższe. Jeśli nie otrzymasz emerytury z pracowniczego programu emerytalnego albo jesteś przedsiębiorcą, musisz sam zadbać o tego rodzaju emeryturę, o ile masz takie możliwości finansowe.

JEŚLI JESTEŚ

zatrudniony w jednostce prowadzonej przez samorząd gminny lub wojewódzki, standardowym wyborem jest tradycyjne ubezpieczenie w towarzystwie KPA Pension. Określenie tradycyjne oznacza, że profesjonalni maklerzy zarządzają środkami, inwestując je między innymi w akcje, obligacje i nieruchomości oraz że istnieje gwarancja. Gwarancja ta oznacza, że otrzymasz co najmniej określoną emeryturę. Tradycyjne ubezpieczenie w KPA Pension zyskiwało dotąd na wartości znacznie więcej, więc emerytura będzie prawdopodobnie wyższa niż gwarancja.

W ramach każdego pracowniczego programu emerytalnego określonego układem zbiorowym pracy funkcjonuje **centrala wyboru**, w której możesz uzyskać więcej informacji i dokonać swojego wyboru. Ich listę zamieszczono na końcu. O centralę wyboru możesz też zapytać w związku zawodowym lub dziale płac.

Sprawdź wszystko w jednym miejscu

Większość osób ma po zakończeniu życia zawodowego kilka emerytur z różnych pracowniczych programów emerytalnych. Na stronie minpension.se znajdziesz wygodny przegląd wszystkich swoich emerytur. W razie wątpliwości możesz skontaktować się z działem obsługi klienta serwisu Min Pension pod numerem telefonu 0771-89 89 89. Dział ten współpracuje z działem obsługi klienta Urzędu Emerytalnego [Pensionsmyndigheten], co oznacza, że możesz poprosić o pomoc tłumacza.

4.

Dzieci a praca

Jeśli zostaniesz rodzicem, otrzymujesz w Szwecji dużą ochronę, która zapewnia Ci zarówno pieniądze, jak i możliwość spędzenia czasu z dzieckiem. Masz prawo półtora roku urlopu z pracy. A po powrocie masz prawo do tego samego stanowiska co wcześniej.

Masz jednak także obowiązki. Musisz poinformować swojego szefa o tym, że zostaniesz rodzicem najpóźniej dwa miesiące przed narodzinami dziecka. Musisz też od razu uzgodnić ze swoim przełożonym, jak długo planujesz pozostawać w domu. Dotyczy to zarówno przyszłych matek, jak i ojców.

Po urodzeniu się dziecka oboje rodzice mają prawo pozostać w domu z dzieckiem przez dziesięć dni. Te dni są często nazywane „dniami taty”.

Jeśli zostaniesz rodzicem, otrzymasz z Kasy Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan] **zasiłek wychowawczy**, którego wysokość zależy od wielkości Twoich zarobków i stażu pracy. Osoby objęte układem zbiorowym pracy otrzymają więcej w postaci **wynagrodzenia rodzicielskiego/dodatku do zasiłku wychowawczego**. Dzięki temu dodatkowi otrzymasz zwykle w sumie prawie 90 procent Twojego wynagrodzenia, niezależnie od jego wysokości. Wynagrodzenie rodzicielskie przysługuje najczęściej przez sześć miesięcy i jest wypłacane jak zwykle wynagrodzenie.

JEŚLI CHCESZ

obliczyć, ile otrzymasz z tytułu zasiłku wychowawczego i uzupełnienia wynagrodzenia z układu zbiorowego pracy, możesz odwiedzić stronę knegdeg.se, gdzie znajdziesz przybliżone kwoty. Kwoty te mogą się nieco różnić pomiędzy układami zbiorowymi.

Gdy przeniesiesz się do Szwecji z małym dzieckiem, również masz prawo do zasiłku wychowawczego. Jeżeli dziecko ma mniej niż rok, przysługuje taka sama liczba dni jak na dzieci urodzone w Szwecji lub adoptowane. Jeśli dziecko przybędzie do Szwecji w wieku od roku do dwóch lat, rodzice otrzymują łącznie maksymalnie 200 dni. W przypadku gdy dziecko ma wtedy ukończone dwa lata, przysługuje maksymalnie 100 dni. Zwróć się do Kasy Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan], jeżeli chcesz dowiedzieć się więcej na temat ubezpieczenia rodziców. Na stronie internetowej Kasy Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan] znajdziesz dział informacji dla rodziców – **Föräldrakollen**. Wspólnie z drugim rodzicem możecie tam zaplanować urlop rodzicielski i sprawdzić, jak możecie podzielić przysługujące dni. Jeśli chcesz się dowiedzieć, jak wysoki zasiłek wychowawczy otrzymasz z Kasy Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan], przejdź do działu informacji o świadczeniach – **Kassakollen**.

RÓWNY PODZIAŁ

jest najczęściej najlepszy. Dodatkowe pieniądze w czasie urlopu rodzicielskiego zagwarantowane układem zbiorowym pracy sprawiają, że rodzinie najbardziej opłaca się, gdy oboje rodzice wezmą co najmniej po sześć miesięcy urlopu rodzicielskiego. Jeśli kobieta, która najczęściej ma niższe zarobki, pozostanie w domu przez większą część czasu, rodzina może stracić dużą kwotę.

Gdy Twoje dziecko zachoruje, masz prawo pozostać w domu. Mówi się wtedy o opiece nad dzieckiem (VAB). Na stronie internetowej Kasy Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan] można znaleźć więcej informacji o zasiłku w czasie opieki nad dzieckiem. Jeśli obejmuje Cię układ zbiorowy pracy, otrzymasz wyższą kwotę.

5.

Ochrona na wypadek śmierci

W Szwecji zapewniana jest pomoc finansowa dla rodziny w razie śmierci jednego z rodziców. Nosi ona nazwę **renty rodzinnej** i przysługuje, nawet jeśli nie masz pracy. Zajmuje się nią Urząd Emerytalny [Pensionsmyndigheten].

Jeśli masz pracę, Twoja rodzina może też być zabezpieczona poprzez różne ubezpieczenia. Jest tak zawsze, gdy obowiązuje układ zbiorowy pracy. Jednak pracodawcy, którzy nie przystąpili do układu zbiorowego pracy również mogą zdecydować się na opłacanie ubezpieczeń swoich pracowników. Jeśli pracujesz w firmie bez układu zbiorowego pracy, powinieneś dowiedzieć się, czy jest jakieś ubezpieczenie, które zabezpieczy Twoją rodzinę w razie Twojej śmierci.

CHCESZ

dowiedzieć się więcej, o czym trzeba pomyśleć w razie śmierci członka rodziny? Odwiedź stronę efterlevandeguiden.se.

Strona ta zawiera informacje z Urzędu Emerytalnego [Pensionsmyndigheten], Urzędu Podatkowego [Skatteverket] i Kasy Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan].

Jeśli pracujesz w zakładzie objętym układem zbiorowym pracy, masz ubezpieczenie o nazwie TGL – **grupowe ubezpieczenie na życie z tytułu zatrudnienia**. Jest to ubezpieczenie, które w razie Twojej śmierci zapewni Twojej rodzinie jednorazową wypłatę w wysokości od około 45 000 koron do około 270 000 koron. Ponadto wypłacane są dodatkowe pieniądze na pogrzeb.

Jeśli pracujesz w jednostce państwowej albo prowadzonej przez samorząd gminy lub wojewódzki, przysługuje Ci specjalna **renta rodzinna**. Zabezpieczenia tego nie masz, jeśli pracujesz u pracodawcy prywatnego.

Wiele związków zawodowych, na przykład Kommunal, zapewnia **grupowe ubezpieczenie na życie**, które daje pieniądze rodzinie w razie Twojej śmierci. W przypadku Kommunal jest to kwota ponad 300 000 koron.

Związki zawodowe oferują także zazwyczaj grupowe ubezpieczenie na życie, które możesz wykupić na bardzo korzystnych warunkach. Warunki ubezpieczenia są takie same dla wszystkich członków, całej grupy, i dlatego ubezpieczenie to nie jest takie drogie.

6.

Gdy się zestarzejesz

W Szwecji **nie obowiązuje jeden wiek emerytalny**. Obowiązują natomiast różne granice wieku dla wypłaty ubezpieczeń społecznych i emerytur. Wszystkie swoje emerytury znajdziesz na stronie minpension.se. Dowiesz się tam także, od jakiego wieku mogą one być wypłacane i przez jak długi czas.

Masz prawo pracować na swoim stanowisku do ukończenia 67 lat. Wynika to z ustawy o ochronie zatrudnienia (LAS). Czasami możesz pracować dłużej, ale wtedy musisz podpisać z pracodawcą nową umowę o pracę i w tym przypadku nie obowiązuje już ustawa LAS.

IM WCZEŚNIEJ

zacznieś pobierać swoją emeryturę, tym będzie niższa. Pieniądze muszą wtedy zostać podzielone na więcej lat. Jeśli będziesz kontynuować pracę, odłożysz na emeryturę więcej pieniędzy.

Jeśli otrzymujesz zasiłek z funduszu dla bezrobotnych, rentę albo zasiłek chorobowy, świadczenia te ustają, gdy ukończysz 65 lat. Zamiast nich możesz otrzymać emeryturę gwarantowaną. Zasada jest taka, że zasiłki zostają zastąpione emeryturą. Aby otrzymać swoją emeryturę gwarantowaną, zwróć się do Urzędu Emerytalnego [Pensionsmyndigheten]. Po ukończeniu 65 lat możesz też mieć prawo do **dotatku mieszkaniowego i zasiłku na utrzymanie dla osób starszych**.

Dochody z tytułu emerytury są opodatkowane w różnej wysokości zależnie od Twojego wieku. Gdy ukończysz 66 lat, zostajesz objęty niższym podatkiem. W tym wieku obniżony zostaje także podatek od dochodów z tytułu zatrudnienia, co oznacza, że zatrudnienie Ciebie staje się tańsze dla pracodawcy.

Być może zastanawiasz się nad wyjazdem ze Szwecji po zakończeniu życia zawodowego. Warto wtedy znać różne zasady obowiązujące w razie wyjazdu i zameldowania się w innym kraju.

Jeśli zdecydujesz się jedynie na pobyt tymczasowy w innym kraju, liczy się to tak, jakbyś nadal mieszkał w Szwecji. Będziesz otrzymywać swoje emerytury i płacić podatek w Szwecji. Więcej informacji o obowiązujących zasadach otrzymasz w Urzędzie Podatkowym [Skatteverket].

Możesz mieć prawo do **emerytury z innego kraju**, jeżeli mieszkałeś lub pracowałeś tam przez część swojego dorosłego życia. Skontaktuj się z urzędem Emerytalnym [Pensionsmyndigheten] z odpowiednim wyprzedzeniem, zanim będziesz chciał zacząć pobierać emeryturę. W przypadku emerytur z pracowniczych programów emerytalnych musisz sam dowiedzieć się, jakie kwoty przysługują Ci z tytułu wcześniejszej pracy w innych krajach.

7. Dobrze jest wiedzieć

Jest wiele miejsc, do których można się zwrócić, aby uzyskać pomoc w sprawach związanych z wynagrodzeniami, emeryturami i innymi kwestiami.

Organy administracji publicznej

Wszystkie organy administracji publicznej mają swoje strony internetowe. Niejednokrotnie możesz tam samodzielnie dokonywać zgłoszeń i zmian, korzystając z legitymacji elektronicznej, którą otrzymałeś ze swojego banku.

Możesz też odwiedzić jedno z **biur obsługi**. Są one prowadzone wspólnie przez Urząd Emerytalny [Pensionsmyndigheten], Kasę Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan] i Urząd Podatkowy [Skatteverket]. Możesz wtedy w jednym miejscu uzyskać całościowy obraz swojej sprawy. W całej Szwecji jest ponad 100 biur obsługi.

W przypadku innych organów administracji publicznej możesz zadzwonić do działu obsługi klienta. Możesz uzyskać pomoc tłumacza, ale dobrze jest powiadomić o tym wcześniej albo poprosić kogoś, kto mówi po szwedzku, by zadzwonił i zamówił taką pomoc.

Kasa Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan]:

forsakringskassan.se, telefon 0771-524 524

Urząd Podatkowy [Skatteverket]: skatteverket.se, telefon 0771-567 567

Urząd Pracy [Arbetsförmedlingen]: arbetsformedlingen.se, telefon 0771-416 416

Urząd Emerytalny [Pensionsmyndigheten]: pensionsmyndigheten.se, telefon 0771-776 776

Samorządy gminne

Samorządy gminne odpowiadają za różne formy pomocy społecznej, na przykład zasiłek na utrzymanie. Rozpatrywaniem wniosków zajmuje się zwykle gminny wydział opieki społecznej.

Samorządy gminne zatrudniają doradców zajmujących się budżetem i długami, którzy mogą zaoferować porady, pomoc i pomysły na uporządkowanie Twoich finansów. Spotkanie z takim doradcą nic nie kosztuje i obowiązuje go dochowanie tajemnicy. Niestety w niektórych gminach może być kolejka i być może będziesz musiał poczekać jakiś czas. Dlatego, jeśli potrzebujesz pomocy, zgłoś się odpowiednio wcześniej. Na stronie dla konsumentów **Hallå Konsument**, hallakonsument.se, możesz sprawdzić, jak duże są normalne koszty utrzymania gospodarstwa domowego i wykonać obliczenie dla Twojego własnego gospodarstwa.

Związki zawodowe

Związki zawodowe mogą służyć Ci poradą i pomocą. Oferowana przez nie pomoc jest dostępna przede wszystkim dla ich członków. Możesz porozmawiać z lokalnym przedstawicielem związkowym w Twoim zakładzie pracy albo skontaktować się z centralą związku zawodowego. Jeśli chcesz zostać członkiem związku, możesz zapytać swoich kolegów z pracy, który związek (albo związki) będzie dla Ciebie odpowiedni.

Centrala związkowa LO prowadzi informację telefoniczną, która początkowo była przeznaczona dla letnich pracowników sezonowych, ale teraz pomaga też wszystkim osobom, które nie należą do żadnego związku zawodowego. Informacja ta jest obecnie czynna przez cały rok. Pod numerem związkowej informacji telefonicznej 020-65 00 65 możesz uzyskać pomoc w sprawach związanych z pracą dodatkową, sezonową oraz innymi rodzajami pracy krótkoterminowej. Swoje pytania możesz też przesłać za pośrednictwem strony www.ung.lo.se/facketshjalp telefon.

Przydatne strony internetowe

Informacja o odszkodowaniach [Ersättningskollen], ersattningsskollen.se – dowiesz się tu, jakie świadczenia przysługują Ci w razie zachorowania albo utraty zdrowia w pracy.

Informacja o funduszach [Fondkollen], fondkollen.se – dowiesz się tu, jak możesz oszczędzać w funduszach i uzyskasz pomoc w wyborze odpowiedniego dla Ciebie funduszu. Może to dotyczyć emerytury składkowej, emerytury z pracowniczego programu emerytalnego albo innej formy oszczędzania w funduszach.

Informacja dla rodziców [Föräldrakollen] – uzyskasz tu pomoc w obliczeniu, jak wraz z drugim rodzicem powinniście podzielić między siebie dni urlopu rodzicielskiego. Informacja o świadczeniach [Kassakollen] – tutaj uzyskasz pomoc w obliczeniu wysokości zasiłku wychowawczego, zasiłku chorobowego i innych świadczeń z Kasy Ubezpieczeń Społecznych [Försäkringskassan]. Odwiedź stronę forsakringskassan.se i odszukaj dział Föräldrakollen albo Kassakollen.

Knegdeg, knegdeg.se – jeśli pracujesz w sektorze prywatnym i zaliczasz się do pracowników umysłowych, uzyskasz tu pomoc w obliczeniu świadczeń przysługujących Ci w razie zachorowania, utraty zdrowia w pracy, narodzin dziecka i w innych sytuacjach. Strona została utworzona przez zrzeszenie PTK przy współpracy 26 związków zawodowych.

Informacja o zdrowych warunkach pracy [Sunt arbetsliv], suntarbetsliv.se – pomoc i inspirację w sprawach związanych z dobrymi i zdrowymi warunkami pracy znajdą tu osoby zatrudnione w jednostkach prowadzonych przez samorządy gminne, wojewódzkie i regionalne. Zamieszczono tu porady osób, którym udało się rozwiązać problemy związane z warunkami pracy.

Informacja o warunkach pracy [Arbetsmiljöupplysningen], arbetsmiljoupplysningen.se – znajdziesz tu informacje o warunkach pracy oraz zadaniach inspektorów BHP i zakładowej służby zdrowia. Uzyskasz też wskazówki, dokąd możesz się zwrócić po dodatkową pomoc.

Związki zawodowe [Fackförbunden], fackforbunden.se – strona, na której możesz sprawdzić, który związek jest dla Ciebie odpowiedni z racji wykonywanego zawodu. Znajdziesz tu też linki do stron różnych związków zawodowych oraz porównanie różnych funduszy dla bezrobotnych oraz ubezpieczeń dochodu.

Moja emerytura [Min Pension], minpension.se. Znajdziesz tu zestawienie wszystkich swoich emerytur wraz z prognozą, ile łącznie otrzymasz emerytury. Możesz także sprawdzić, jak zmieni się Twoja emerytura, jeśli na przykład wydłużysz lub skrócisz swój czas pracy albo zaczniesz pobierać emeryturę we wcześniejszym lub późniejszym wieku.

Verksamt, verksamt.se. Jeśli zastanawiasz się nad założeniem firmy albo prowadzisz już działalność, na tej stronie znajdziesz wiele pomocnych informacji. Możesz tu też założyć swoją własną stronę, skontaktować się z organami administracji publicznej i skorzystać z innych usług, posługując się legitymacją elektroniczną. Verksamt to serwis prowadzony wspólnie przez Urząd Podatkowy [Skatteverket], Urząd Rejestracji Przedsiębiorstw [Bolagsverket] i Urząd Pracy [Arbetsförmedlingen].

Biuro Ubezpieczeń Konsumentów [Konsumenternas Försäkringsbyrå] i Biuro Bankowo-Finansowe Konsumentów [Konsumenternas Bank- och Finansbyrå], konsumenternas.se. Tutaj znajdziesz informacje o oszczędzaniu, pożyczkach i ubezpieczeniach. Możesz także porównać różne konta bankowe, ubezpieczenia dzieci, emerytury z pracowniczych programów emerytalnych i dowiedzieć się wielu innych rzeczy. Biura te udzielają też nieodpłatnych porad przez e-mail i telefon.

Centrale wyboru pracowniczych programów emerytalnych

Pensionsvalet (pv.se) – dla osób zatrudnionych w jednostkach prowadzonych przez samorządy gminne, wojewódzkie i regionalne.

Valcentralen (valcentralen.se) – dla osób zatrudnionych w jednostkach prowadzonych przez samorządy gminne, wojewódzkie i regionalne, w sektorze bankowym i finansowym oraz innych.

Collectum (collectum.se) – dla pracowników umysłowych zatrudnionych w sektorze prywatnym objętych układem zbiorowym ITP.

Fora (fora.se) – dla osób zatrudnionych w sektorze prywatnym objętych układem zbiorowym SAF-LO.

Statens tjänstepensionsverk (spv.se) – dla osób zatrudnionych w sektorze państwowym.

Towarzystwa emerytalne

Dane kontaktowe towarzystw ubezpieczeniowych, które zarządzają Twoimi środkami emerytalnymi, znajdziesz w wysyłanych do Ciebie co roku informacjach o wysokości emerytury. Dane te znajdziesz także na stronach central wyboru.

JĘŚLI MASZ

środki emerytalne w towarzystwie KPA Pension albo chcesz zapytać o emeryturę z pracowniczego programu emerytalnego w jednostkach prowadzonych przez samorządy gminne, wojewódzkie lub regionalne, możesz zadzwonić do działu obsługi klienta pod numer 020-650 500. Możesz tam uzyskać pomoc w 17 różnych językach. W podobny sposób możesz uzyskać pomoc towarzystwa ubezpieczeniowego Folksam, telefon 0771-950 950.

Warto przeczytać

Współpraca towarzystwa KPA Pension z Anniką Creutzer zaowocowała szeregiem wartych przeczytania książek, które możesz pobrać pod adresem www.kpa.se/bok. Dwie z tych książek zostały także wydane w wersji skróconej przetłumaczonej na różne języki.

- **Przejmij kontrolę nad swoją emeryturą [Ta makten över din pension] – dziesięć pułapek, których możesz uniknąć, będąc kobietą.** W książce tej omówiono dziesięć pułapek, których trzeba unikać w ciągu całego życia, aby otrzymać jak najwyższą emeryturę, gdy przyjdzie na nią czas.
- **Czas na rozwiązanie łamigłówek emerytalnej [Dags att lägga pensionspusslet] – jak, będąc kobietą, uzyskać jak najlepszą emeryturę.** Książka skierowana do kobiet w wieku 55 lat lub starszych, w której dogłębnie omówiono ważne sprawy, o których trzeba pomyśleć przed przejściem na emeryturę.
- **Twoje bezpieczeństwo w pracy [Din trygghet i jobbet] – ubezpieczenia i inne świadczenia dla osób zatrudnionych w jednostkach prowadzonych przez samorządy gminne, wojewódzkie i regionalne.** Jak wynika z tytułu, jest to książka dla osób, które zajmują się zagadnieniami emerytalnymi. Została pomyślana jako pomoc dla Ciebie w Twoich kontaktach z kolegami z pracy.

Annika Creutzer

jest jednym z naszych najbardziej znanych ekspertów w dziedzinie finansów osobistych. Jest ekonomistką, dziennikarką i felietonistką. Pracowała między innymi w gazecie Aftonbladet i magazynie Privata Affärer. Annika Creutzer jest także znana jako prelegentka i moderatorka. Często udziela przydatnych porad finansowych, między innymi w audycji Portfel [Plånboken] nadawanej przez program P1 szwedzkiego radia. Obecnie prowadzi swoją własną firmę Creutzer & Co.

KPA Pension

jest towarzystwem emerytalnym dla pracowników jednostek prowadzonych przez samorządy gminne i wojewódzkie. Swoje środki na emeryturę z pracowniczego programu emerytalnego zgromadziło w KPA Pension ponad 1,6 miliona osób, które są lub były zatrudnione przez samorządy gminne i wojewódzkie.

Środki emerytalne lokujemy w sposób bezpieczny i etyczny, kierując się troską o człowieka i środowisko. Dlatego nigdy nie inwestujemy w handel bronią, tytoniem i alkoholem ani w gry hazardowe. Ponadto oferujemy opłaty należące do najniższych w branży.

Zdjęcia Petter Karlberg

Zdjęcie na tylnej okładce Kate Gabor

Czcionki Palatino, Gill Sans

Projekt graficzny Eva Bergfeldt

Skład Karin Johansson

Kierownictwo produkcji Anna Seger

Kierownictwo projektu Emma Bernquist

Być może jesteś jedną z tysięcy osób, które przybyły tu jako uchodźcy albo z powodu miłości i teraz zaczynają pracować. A może jesteś osobą młodą i z tego powodu nową na rynku pracy. Nowa praca to o wiele więcej niż tylko wynagrodzenie. To możliwość, by stać się częścią wspólnoty. Wiąże się to jednak także z odpowiedzialnością i obowiązkami.

Niniejsza książka ma Ci w tym pomóc i ułatwić zrozumienie związku między wynagrodzeniem, ubezpieczeniami i emeryturą. Ubezpieczenia związane z zatrudnieniem oferują duże bezpieczeństwo. Bezpieczeństwo to jest o wiele większe, jeśli w miejscu zatrudnienia obowiązuje układ zbiorowy pracy. Ale co to jest układ zbiorowy pracy? To i wiele innych rzeczy wyjaśnia właśnie ta książka – można dzięki niej łatwo zrozumieć sprawy, które często wydają się skomplikowane.

Annika Creutzer jest znanym ekspertem w dziedzinie finansów osobistych. Na co dzień udziela przydatnych porad finansowych w audycji Portfel [Plänboken] nadawanej przez program P1 szwedzkiego radia. W niniejszej książce dzieli się swoją wiedzą z czytelnikami, wyjaśniając zasady obowiązujące w momencie podjęcia pracy.

KPA
PENSION

Sugerowana cena 59,- z VAT